

Малювання форм. Розвиток і зміцнення чуттів

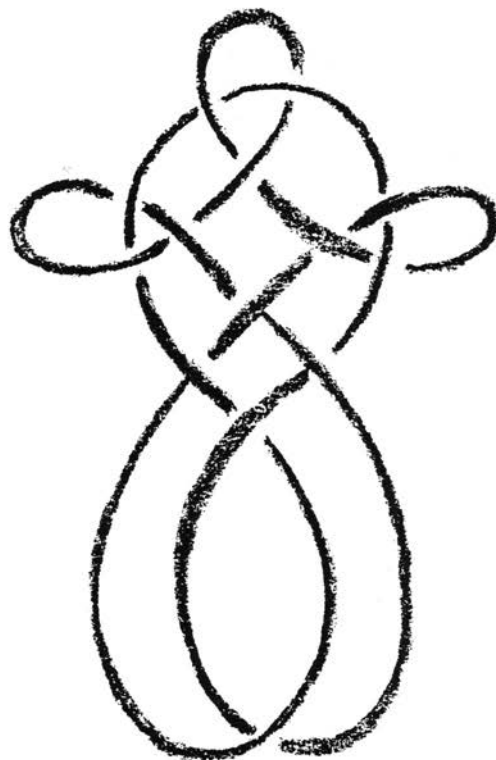
КУПИТИ

Малювання форм - один з унікальних предметів, що їх викладають у початкових класах вальдорфської школи, але практично невідомий за її межами, хоча спрямований він на розвиток у дітей основоположних якостей, таких як здатність сприйняття і концентрації, чуття гармонії, сила формотворення і - як наслідок - живе мислення.

У цій книжці докладно описано вплив малювання форм на розвиток чуттів дитини, а також пропонується великий обшир практичного матеріалу - від найперших кроків у малюванні форм і аж до переходу до геометрії в середній школі.

Малювання форм.
Розвиток і зміцнення чуттів

Peter Büchi

Sinnesentwicklung und Sinnespflege durch **Formenzeichnen**

Ein Arbeitsbuch mit Anregungen für Unterricht und Erziehung

Freier Pädagogischer Arbeitskreis

Петер Бюхі

Малювання форм

Розвиток і зміцнення чуттів

Переклад з німецької
Івана Габовича, Надії Гутянської

Київ
НАІРІ

УДК 37.091.31 =161.2
Б98

Переклад з видання:

Peter Büchi.

Sinnesentwicklung und Sinnespflege durch Formenzeichnen.

Ein Arbeitsbuch mit Anregungen für Unterricht und Erziehung.

Freier Pädagogischer Arbeitskreis, 2001

Оформлення обкладинки – Галина Анненко.

Бюхі П.

Б98 Малювання форм. Розвиток і зміцнення чуттів. / Пер. з нім.

І. Габовича, Н. Гутянської. — К. : НАІРІ, 2024. — 116 с.

ISBN 978-617-8292-08-9

ISBN 978-617-8192-29-7 (електронне видання)

Малювання форм – один з унікальних предметів, що їх викладають у початкових класах вальдорфської школи, але практично невідомий за її межами, хоча спрямований він на розвиток у дітей основоположних якостей, таких як здатність сприйняття і концентрації, чуття гармонії, сила формотворення і – як наслідок – живе мислення.

У цій книжці докладно описано вплив малювання форм на розвиток чуттів дитини, а також пропонується великий обшир практичного матеріалу – від найперших кроків у малюванні форм і аж до переходу до геометрії в середній школі.

УДК 37.091.31

ISBN 978-617-8292-08-9

© Freier Pädagogischer Arbeitskreis, 2001

© Видавництво «НАІРІ», Київ, 2024

Зміст

Вступ	6
Феномени чуттєвого сприйняття. Дванадцять чуттів	7
Чуттєве сприйняття – активність людини. Дванадцять чуттів людини. Особливе значення нижніх чуттів. Турбота про чуття як педагогічне завдання.	
Основні методико-дидактичні положення	19
Значення й основа малювання форм. Поради щодо обрання матеріалів. Практичні поради.	
Терапевтичні можливості	25
Вислови для малювання форм	26
Вправи	27
Вправи з прямими. Вправи з кривими. Кола. Спіральні форми. Вправи з хвилястими лініями. Вправи на симетрію без перетину. Вправи на симетрію з перетинами. Горизонтальна вісь симетрії. Вправи з лемніскатою – петлі вісімки та їхні варіації. Вправи з поділом кола. Текстури, сплетення ниток. Малювання вузлів з рукоділля, в'язання.	
Ритмічне малювання, динамічне малювання	69
Основний мотив. Варіанти основного мотиву без перетину. Варіанти основного мотиву з перетином.	
Малювання форм і математика	73
Ряди таблиці множення. Пентаграма в різноманітних зв'язках. Шестикутна зірка. Цікаві форми арифметичних вправ. Введення обчислень з дробами. Квадрат, зірки на основі квадрата і дробу.	
Від малювання форм до геометрії	89
Вправи з шестикутною зіркою. Вправи на побудову ліній – від руки і за допомогою інструментів. Таблиця множення на колі, поділеному на 60 частин. Робота з п'ятикутником і пентаграмою. Вправи з циркулем. Динамічне малювання форм у колі. Вправи з «перекидними» прямими. «Золота спіраль» і послідовність Фібоначчі. Дні тижня і планети.	
Бібліографія	113

Вступ

З якою самовіддачею занурюється часом маленька дитина в споглядання якогось предмета! Майже відійшовши від світу, усіма своїми чуттями* зливається вона з об'єктом, що її цікавить, щоб сприйняти шматочок світу, прийняти його в себе. Такі «священні» миті – це суто чуттєвий досвід, інтенсивне чуттєве сприйняття.

Ми вступаємо у світ, обдаровані нашими органами чуттів – знаряддями, призначеними для зустрічі зі світом. Однак їхній подальший розвиток уже не відбувається просто природним чином, але значною мірою залежить від їх усвідомленого використання й від якостей оточення, яке є гідним дослідження. Наша чуттєва організація створює основу для нашого зв'язку зі світом, з людьми, що нас оточують, і з нами самими. Вона потребує від нас активно тренувати чуття і дбати про них упродовж усього нашого життя. Зміцнення самосвідомості й особистості вирішальним чином залежить від здорової чуттєвої організації.

У цій книжці з огляду на реальну практику буде показано, як за допомо-

гою малювання форм можна розвивати здатність сприйняття і силу формотворення. Переживання і створення форм та їхніх елементів ведуть до поглибленого сприйняття форми та до посиленої діяльності чуттів. У моєму викладі я спираюся на «Загальне вчення про людину» Рудольфа Штайнера та на викладене ним учення про чуття. На основі цього матеріалу багато авторів опублікували власні дослідження і спостереження, надавши мені тим самим важливу допомогу.

Однак малювання форм у своєму художньому й педагогічному розмаїтті може бути дієвим лише тоді, коли поряд із вправлянням в малюванні форм ми дбатимемо про сенс і дію цього малювання. Тому я хотів би стисло репрезентувати деякі його важливі підвалини і для більш глибокого вивчення рекомендую звернутися до літератури, наведеної наприкінці книжки.

*Петер Бюхі.
Цюрих,
Швейцарія,
літо 2001 року*

* Тут і далі під словом «чуття» ідеться не про душевні почуття (емоції), а чуття сприйняття – чуття зору, слуху тощо. – *Прим. ред.*

Феномени чуттєвого сприйняття.

Дванадцять чуттів

Чуттєве сприйняття – активність людини

У літературі ми знаходимо найрізноманітніші уявлення і визначення з теми «чуття людини». Неминучим у цьому різноманітті є передусім з'ясування основного питання: хто, власне, сприймає? Де місце людини у зв'язку зі сприйняттям зовнішніх чуттів? Чому німецькою сприйняття позначається словом *Wahrnehmung* (*Wahr* – істина, *Nehmung* – прийняття)? Як, власне, здійснюється чуттєве враження?

Офіційна психологія чуттів орієнтується переважно на схему «подразник і сприймач» і як сприймальна система бере до уваги п'ять класичних чуттів. Органи чуттів при спрощенні часто порівнюють з механічними апаратами, наприклад: око – з фотоапаратом, вухо – з мікрофоном. Тим самим людина, найчастіше непомітно, відсувається на периферію того, що відбувається, їй припису-

ється пасивна роль сприймача. Це практично непомічена суперечність зі словом «сприймати» (*wahrnehmen*), яка явно вказує на активність!

То що ж, людина – просто пасивний споживач подразнень? «Ігрове навчання» нашої сучасної мультимедійної школи значною мірою спирається на таку пропозицію. Індустрія розваг і дозвілля щодня демонструє нові можливості того, як це панівне на даний час уявлення про організацію чуттів людини може перетворитися на комерцію. Проте, оскільки глибина переживання при цьому швидко слабшає, доводиться постійно посилювати подразники, щоб забезпечити задоволення жаги переживань. Однак феномени спустошення чуттів, що дедалі зростає, депресій, життєвих криз і часто-густо відчайдушного пошуку осмисленого способу життя мали б чітко показати нам, що таким чином людський розвиток може опинитися на хибному шляху і зайти в глухий кут.

Сучасне вчення про чуття давно розширило перелік класичних п'яти чуттів

і більш диференційовано їх розрізняє. Однак домінуючою досі є та сама схема «подразник – сприймач», і всю увагу звернено на фактичні дані сприйняття. На прикладі чуття зору я хотів би показати, на який напрям вказують нам новітні дослідження.

У нашу епоху трансплантації органів здійснювалися спроби пересадки здорових очей сліпим людям. Однак на прооперованих очікувало жорстоке розчарування: їм хоча й вдавалося розрізняти кольори та сприймати ступінь світлого й темного, але не вдавалося розрізняти чіткі форми й контури.

Цей неочікуваний факт спонукав до подальших експериментів. За допомогою так званої швидкісної камери було здійснено спостереження за здоровим оком у процесі сприйняття. При розшифровці фільму було виявлено неочікувано різкі рухи ока. Той, хто дивиться, стрибкоподібними рухами, що чергуються з фіксаціями, обмацує контури й форми, доки в нього не сформується образ, чітка форма. Окрім того, дивним було те, що інтенсивне «обмацування» концентрується на тих сферах, де можна сприйняти живі душевні прояви. Наприклад, при розгляданні портрета – на очах і кутиках рота, на зіницях, тобто на тих місцях, де виражається людське (докладніше – у книжці Райнера Пацлафа «Застиглий погляд»^{*}).

^{*} Р. Пацлаф. *Застывший взгляд*. М., evidentis, 2003.

Так було досягнуто розуміння, що хоча кришталік ока і передає колір і яскравість, однак форми можуть бути досягнуті тільки завдяки обмацувальним мікрорухам очних м'язів. Згадані вище прооперовані сліпі не можуть активізувати раніше не задіяні м'язи для цих швидких рухів очей і тому навіть після інтенсивного тренування не можуть навчитися бачити контури.

З огляду на це неможливо більше дотримуватися моделі «око = фотоапарат». Відповідні дослідження, проведені на вусі, також чітко вказують на активність у процесі сприйняття. Хоча ці феномени не можуть бути наведені тут у повному обсязі, у розгляданих нами поглядах намічається рішучий поворот. Зазвичай кажуть: «око бачить, вухо чує» тощо – і, отже, підсвідомо приймають пасивну модель людини як реципієнта, сприймача. А відповідно до дійсності це має означати: Я бачу, Я чую, Я сприймаю! Тим самим ми ставимо людину в центр. Інструментами нашої активної зустрічі зі світом стають органи чуттів.

Рудольф Штайнер описує чуття як те, «завдяки чому ми без допомоги розмірковувань набуваємо пізнання». Також ці чуття неможливо ввести в оману, адже сприйняття через них є істинним! Щодо них відсутня будь-яка «інстанція», що здійснює цензуру. Вони схоплюють те, що я сприймаю, таким, як воно є. Тільки в нашому мисленні

можуть утворитися неправильні судження (мова також не знає слова *wahr-denken* – «істинне мислення», яке було б подібне до *wahr-nehmen*).

1921 року Рудольф Штайнер у численних доповідях розширив загально-визнане вчення про чуття, розрізнивши дванадцять чуттів. Тож для медицини й педагогіки було створено важливий фундамент, що давав можливість згідно з дійсністю спостерігати за чуттями, досліджувати та зміцнювати їх.

Дванадцять чуттів людини

Відправною точкою розгляду чуттів є не окремі чуття та їхні органи, але «сфери сприйняття та переживання». Тим самим Штайнер хотів наголосити, що лише переплетення кількох чуттів веде до конкретного чуттєвого враження. При цьому зовнішня подія спочатку несвідомо реєструється нижніми чуттями як об'єктивна подія у внутрішніх органах, щоб потім все більше підніматися у свідомість. Рудольф Штайнер звертає нашу увагу на своєрідну «послідовність» сприйняття дванадцятьма чуттями.

«За допомогою дванадцяти чуттів речі розкладаються на частини, і людина має знову скласти їх. Так долучає вона себе до внутрішнього життя речей. Ви можете зрозуміти, як надзвичайно важливо,

щоб виховання ретельно дбало про рівномірний розвиток усіх здібностей чуттєвого сприйняття; для цього потрібно абсолютно свідомо й систематично вивчити зв'язки між усіма дванадцятьма чуттями».

Рудольф Штайнер*

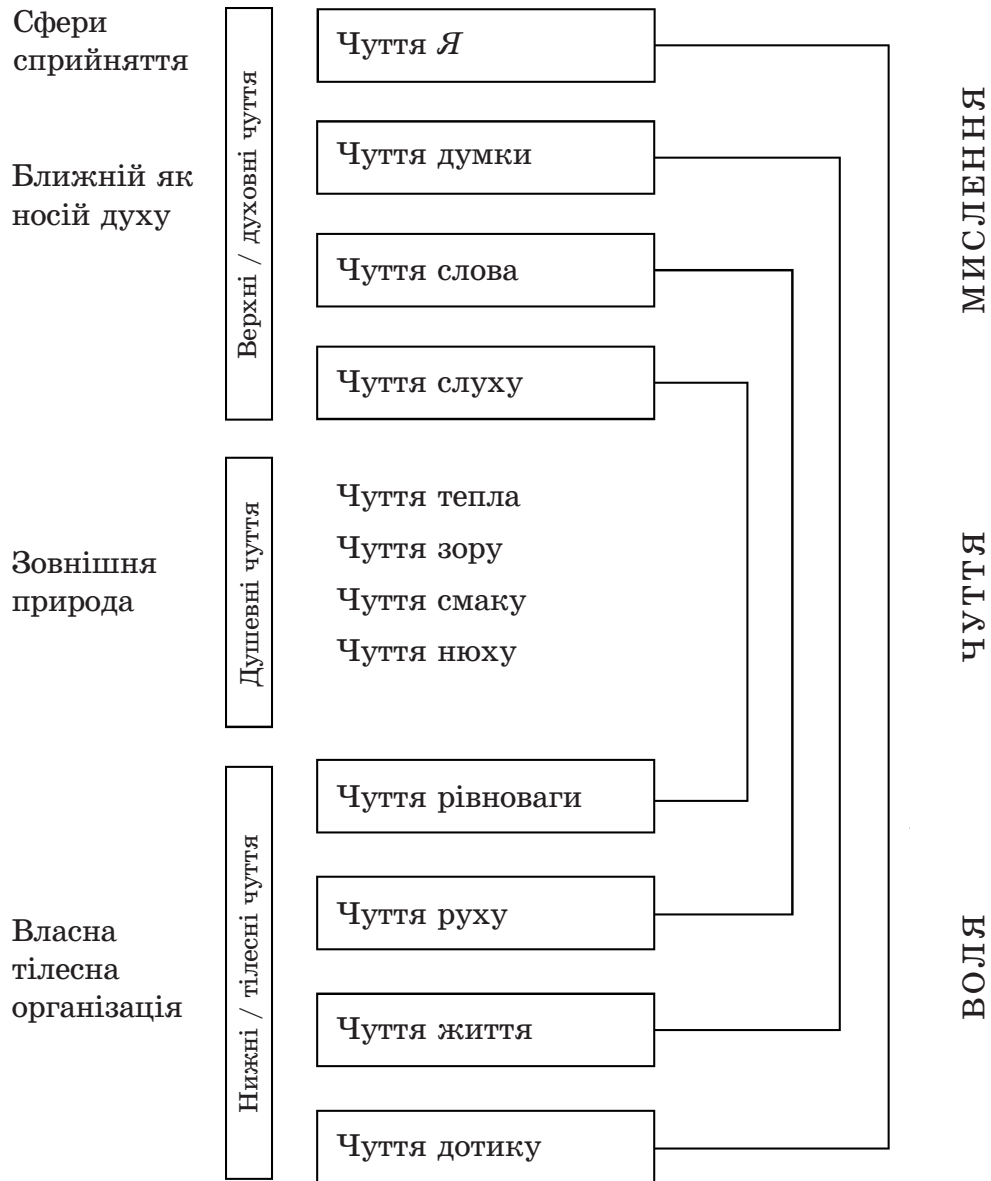
У рамках цього дослідження неможливе широке уявлення вчення Рудольфа Штайнера про чуття. Я хотів би обмежитись основними положеннями. Однак настійно рекомендується глибоко вивчити наведену в бібліографії літературу, оскільки на тлі вчення про чуття малювання форм набуває несподівано великого значення. У вихованні, викладанні та терапії воно є дієвим інструментом для розвитку та зміцнення чуттів і виступає як важливий шкільний предмет на шляху до навчання письма та геометрії. Малювання форм не є додатковим шкільним предметом, проте є унікальною у своєму роді можливістю цілісного розвитку особистості на всіх вікових щаблях.

Наведений нижче зведений огляд дванадцяти чуттів людини взято з книжки Рудольфа Кутцлі «Розвиток творчих сил за допомогою живого малювання форм»**.

* *Общее учение о человеке*. ПСС 293, лекция 29 авг. 1919.

** R. Kutzli. *Entfaltung schöpferischer Kräfte durch lebendiges Formenzeichnen*. Oratio, 2000.

Дванадцять чуттів людини

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ